

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ
НАУК РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
Ұлттық ғылым академиясының
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical
University

PUBLISHED SINCE 1944

2(402)

JANUARY – FEBRUARY 2023

ALMATY, NAS RK

Bulletin the National academy of sciences of the Republic of Kazakhstan

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Астана, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Құлжанат Нұрымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Астана, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы». ISSN 2518-1467 (Online), ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-64-39
<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2023
Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансент Кансейтович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ляззат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Астана, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А. Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Астана, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан». ISSN 2518-1467 (Online), ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ООО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан
№ 16895-Ж, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-64-39

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан,

2023 Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhanseit Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 6**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online), ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of

a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-64-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan,

2023 Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Ә.И. Әбілғаева, А.Ж. Нурсафина БОЛАШАҚ БИОЛОГ МҰҒАЛІМДЕРІН ЦИФРЛЫҚ КОНТЕНТТЕРДІ ПАЙДАЛАНУҒА КӘСІБИ ДАЯРЛАУДЫҢ ДИДАКТИКАЛЫҚ ЖҮЙЕСІ	11
Д.О. Айтенова, А.П. Мынбаева, Г.А. Белгибаева ЖОО “ҚАЗАҚ ӘДБИЕТИ ТАРИХЫ” КУРСЫН ОҚЫТУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСТАНЫМДАР	25
Ш.Ж. Арзымбетова, А.К. Оралбекова, С.Л. Махмудова, К.И. Махмутова ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА ПЕДАГОГТАРДЫҢ АҚПАРАТТЫҚ– КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ (АКТ) ПАЙДАЛАНУ ДАЯРЛЫҒЫ	37
Ж.М.-А. Асылбекова, Т.Ә. Әпендиев, В.В. Козина ҚАЗАҚСТАНДА ҰЛТТЫҚ ИНДУСТРИЯЛЫҚ КАДРЛАРДЫ ІРКТЕУ ЖӘНЕ ДАЯРЛАУ ТУРАЛЫ МӘСЕЛЕГЕ (1917–1926 жж.)	48
К.Г. Балгинбаева, А.М. Мубараков ГЕОГРАФИЯ САБАҚТАРЫНДА ЦИФРЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ОҚУШЫЛАРДЫҢ ОҚУ ӘРЕКЕТІН БАСҚАРУ	67
А.А. Досқараева, О.Х. Мұхатова, А.К. Шашаев, Р. Жәлікқызы XIX ҒАСЫРДЫҢ II ЖАРТЫСЫ МЕН XX ҒАСЫРДЫҢ БАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҚОҒАМЫНДАҒЫ МҰҒАЛІМ ФЕНОМЕНІ	79
Г.Т. Ерусланова, М.К. Джандильдинов, Ж. Жылтырова, М. Аймағамбетова, А. Бахтияр ОҚУШЫЛАРДЫ ТОПТАСТЫРУДЫҢ ЫНТАЛАНДЫРУШЫ ӘЛЕУЕТІ (A2 ДЕҢГЕЙІ)	98
Р. Жилмағамбетова, А. Мубараков, Ж. Копеев, А. Алимгагамбетова ЖЕКЕ БЕЙІМДЕЛГЕН ОҚЫТУ ЖҮЙЕЛЕРІН ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ОҚУ ПРОЦЕСІН БАСҚАРУ	115
С.Ж. Ибадуллаева, Л.Б. Раманова, Н.Д. Андреева, М.Т. Сулейменова, Ж.Ж. Избасарова КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДЕ БИОЛОГ МАМАНДАРДЫ ДАЯРЛАУ ҮРДСІНДЕ КӘСІБИ ҚҰЗРЕТТІЛІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	123
А.А. Калиева, Л.Е. Базарбаева, Х.Т. Кенжебек ФИЗИКА КУРСЫНДА ВЕКТОРЛАРДЫ ҚОЛДАНА ОТЫРЫП ЭЛЕКТРОДИНАМИКА ЕСЕПТЕРІН ШЕШУ ӘДІСТЕМЕСІ	134
Б.С. Қапсан, К.А.Жумагулова, А.Д. Майматаева БОЛАШАҚ БИОЛОГ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ МӘДЕНИЕТІН ІС-ӘРЕКЕТ АРҚЫЛЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ	148
Э. Қауынбаева, С.В. Суматохин, М.Б. Аманбаева, Д.У. Сексенова, А.К. Даменова АҚПАРАТТЫҚ БІЛІМ БЕРУ АРҚЫЛЫ БИОЛОГ СТУДЕНТТЕРІНІҢ ЦИФРЛЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	157
Г. Мұхаметқалиева, Г. Балтабаева, А. Алипбаева, Ж. Жумалиева, А.Т. Бакитов ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР ЖӘНЕ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІНІҢ НЕГІЗІНДЕ ШЕТЕЛ ТІЛІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ	170
К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова, Б.У. Қуанбаева МЕКТЕПТЕ ФИЗИКА САБАҚТАРЫНДА МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ	182
Р.К. Садықова, Ш.С. Қуанышбаева, А.А. Есімова СТУДЕНТТЕРДІҢ ШЕТ ТІЛІН ОҚУҒА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ АРТТЫРУ	194
Н.Н. Салыбекова, Ғ.И. Исаев, А.И. Исаев, А.А. Қонаршаева БИОЛОГИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУДЕ СЫНЫПТАН ТЫС ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ (ӨСІМДІКТЕР БӨЛІМІ МЫСАЛЫНДА)	207
Б.Б. Саримбаева, Г.У. Кеубасова, Р.Ш. Избасарова, Р. Джунусова РЕФЛЕКСИЯ ҚАБІЛЕТІН ДАМУҒА ҮШІН БИОЛОГИЯ СТУДЕНТТЕРІН ӘДІСТЕМЕЛІК ДАЙЫНДАУДА КЕЙС ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ	221
Б.Т. Темірхан, М.Т. Велямов	

БИОТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРДІ ҚОЛДАНУ НЕГІЗІНДЕ БИОЛОГИЯНЫ ОҚЫТУ ӘДІСІ (СӘБІЗ СЫҒЫНДЫСЫНАН ПЕКТИН ҚҰРАМДЫ ЭКСТРАКТИНІ АЛУ МЫСАЛЫНДА).....	231
К.Т. Туенбаева, А.С. Уалтаева, Н.Ш. Көлбаев ЭЛЕКТРОНДЫҚ КІТАПХАНАНЫҢ ИНФОЛОГИЯЛЫҚ МОДЕЛІНІҢ ПЕДАГОГИКАДАҒЫ МӘНІ.....	243

ЭКОНОМИКА

А.А. Абдикадинова, Л.М. Сембиева, Ж.Т. Темірханов ҒЫЛЫМ ДАМУЫНЫҢ КӨРСЕТКІШТЕРІ: БАҒДАРЛАМАЛЫҚ ҚҰЖАТТАРҒА ШОЛУ.....	255
С.Н. Абиева, М.А. Қанабекова, А.М. Сапарбаева ҚАЗАҚСТАНДА САЛЫҚ САЛУ РЕЖИМДЕРІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ТАЛДАУ.....	266
Л.Т. Ақильжанова, А.М. Рахметова, Н.К. Саркулова, Г.А. Райханова ӨНІРДЕГІ АҚПАРАТТЫҚ ПРОЦЕСТЕРДІ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ (ҚАЗАҚСТАН ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕ).....	278
Г.Н. Аппақова, Д.Б. Калтаева, Г.А. Муратбаева, Е.Н. Несіпбеков, Г.Е. Керімбек КОМПАНИЯНЫҢ АҚША АҒЫНДАРЫН БАСҚАРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАСЫМДЫЛЫҚТАРЫ.....	289
М.Т. Баймағанбетова МҮНАЙ БАҒАСЫНДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕРДІҢ НАҚТЫ ВАЛЮТА БАҒАМЫНА ҰЗАҚ МЕРЗІМДЕГІ ӨСЕРІН ТАЛДАУ.....	300
З.Р. Башу, Л.М. Сембиева, С.К. Тажикенова, Г. Тажбенова, Б.А. Жұматаева МЕМЛЕКЕТТІК ҚАРАЖАТТАРДЫ ПАЙДАЛАНУ ТИІМДІЛІГІН АРТТЫРУ ҮШІН СТРАТЕГИЯЛЫҚ АУДИТ ҚАЖЕТТІЛІГІ.....	310
Г.М. Бейсембаева, В.П. Шеломенцева, Ж.К. Алтайбаева, Г.К. Бейсембаева, Э.Е. Ахметова КӘСІПТІК БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕЛЕРІНІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ТҮРАҚТЫЛЫҒЫН БАҒАЛАУДЫҢ ПРАКТИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	322
А.Ж. Бұхарбаева, Г.Н. Бисембаева, А.К. Оралбаева, Р.К. Айтманбетова, Б.К. Нурмағанбетова ЦИФРЛАНДЫРУ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІ ЖАНДАНДЫРУ ТӘСІЛІ РЕТІНДЕ.....	333
Н.А. Гумар, М.Д. Каримова, А.А. Мауқенова, А.П. Бейсенов, У.С. Ерназарова ЦИФРЛЫҚ ЭКОНОМИКАҒА КӨШҮ САЯСАТЫНЫҢ ІСКЕ АСЫРЫЛУЫН БАҒАЛАУ.....	344
Б.М. Жұрынов ЖОБАЛАР АРҚЫЛЫ СЕРІКТЕСТІК БИЗНЕС ЖЕЛІЛЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПРОБЛЕМАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	354
З.О. Имамбаева, А.А. Айдаралиева, М.Д. Сайымова, Ж.З. Баймұқашева, Д.А. Бекешева ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ САЛАЛАРЫН ЦИФРЛАНДЫРУ.....	377
А. Ксембаева, Ж. Бабажанова, С. Серикбаев, Б. Қуантқан, Б. Шошай ӨНІРДІҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ТҮРАҚТЫ ДАМУЫ БАҒЫТТАРЫ.....	389
Yildirim Kürşat, T.Ə. Əpenдиев, O. Қуанбай ТҮРКИЯ РЕСПУБЛИКАСЫ ХАЛҚЫНЫҢ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ДАМУЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	402
Г.С. Мукина, М.Б. Султанова, Г.Д. Баяндина, Л.З. Паримбекова, А.К. Бақпаева ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕС КӘСІПОРЫНДАРЫНЫҢ ӨЗГЕРМЕЛІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ОРТАҒА ДАЙЫНДЫҒЫН БАҒАЛАУ ӘДІСТЕМЕСІ: ҚАРЖЫЛЫҚ-БАСҚАРУ АСПЕКТІСІ.....	416
Г.А. Рахимжанова АДАМИ КАПИТАЛ ТИІМДІЛІГІНІҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	430
Ф.Д. Салқынбаева, Г.Ж. Таяуова, М.Д. Сайымова, Г.Б. Абдишова, А.А. Мақенова ЖАСТАР КӘСІПКЕРЛІГІН ДАМУЫ ЖАСТАР ЖҰМЫССЫЗДЫҒЫ ПРОБЛЕМАЛАРЫН ШЕШУДІҢ ТИІМДІ ТӘСІЛІ.....	440
Т.С. Соқира, Ж.Ж. Бельгибаева, Х.Н. Сансызбаева, Л.Ж. Аширбекова, Г.С. Смағұлова, ПАНДЕМИЯНЫҢ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ПРОЦЕСТЕРГЕ ӨСЕРІН БАҒАЛАУ.....	451
Р.Ш. Тахтаева, М.А. Баяндин, Г.К. Демеуова, А.О. Алиева, М.К. Шакибаев ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТУРИЗМ ИНДУСТРИЯСЫ КӘСІПОРЫНДАРЫНЫҢ БӨСЕКЕГЕ ҚАБЫЛЕТТІЛІГІН АРТТЫРУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ КОРПОРАТИВТІК МӘДЕНИЕТТІ КАЛЫПТАСТЫРУ.....	463

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Ә.И. Әбілғаева, А.Ж. Нурсафина ДИДАКТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ– БИОЛОГОВ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТА.....	11
Д.О. Айтенова, А.П. Мынбаева, Г.А. Белгибаева МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ПРЕПОДАВАНИЮ КУРСА «ИСТОРИЯ КАЗАХСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ» В ВУЗАХ.....	25
Ш.Ж. Арзымбетова, А.К. Оралбекова, С.Л. Махмудова, К.И. Махмудова ГОТОВНОСТЬ ПЕДАГОГОВ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИНФОРМАЦИОННО–КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ (ИКТ) В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	37
Ж.М.-А. Асылбекова, Т.А. Апендиев, В.В. Козина К ВОПРОСУ О ПОДБОРЕ И ПОДГОТОВКЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНДУСТРИАЛЬНЫХ КАДРОВ В КАЗАХСТАНЕ (1917–1926 гг.).....	48
К.Г. Балгинбаева, А.М. Мубараков УПРАВЛЕНИЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ УЧАЩИХСЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЦИФРОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ.....	67
А.А. Доскараева, О.Х. Мухатова, А.К. Шашаев, Р. Жәліқызы ФЕНОМЕН УЧИТЕЛЯ В КАЗАХСКОМ ОБЩЕСТВЕ II ПОЛОВИНЫ XIX-НАЧАЛА XX ВЕКОВ.....	79
Г.Т. Ерсұлтанова, М.К. Джандильдинов, Ж. Жылытырова, М. Аймагамбетова, А. Бахтияр МОТИВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ГРУППОВОГО ОБУЧЕНИЯ УЧАЩИХСЯ (УРОВЕНЬ А2)	98
Р. Жилмагамбетова, А. Мубараков, Ж. Копеев, А. Алимагамбетова УПРАВЛЕНИЕ ПРОЦЕССОМ ОБУЧЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ АДАПТИВНЫХ ПЕРСОНАЛИЗИРОВАННЫХ СИСТЕМ ОБУЧЕНИЯ.....	115
С.Ж. Ибадуллаева, Л.Б. Раманова, Н.Д. Андреева, М.Т. Сулейменова, Ж.Ж. Избасарова ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ–БИОЛОГОВ ПРИ ПОЛИЯЗЫЧНОМ ОБУЧЕНИИ.....	123
А.А. Калиева, Л.Е. Базарбаева, Х.Т. Кенжебек МЕТОДИКА РЕШЕНИЯ ЗАДАЧ ЭЛЕКТРОДИНАМИКИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ВЕКТОРОВ В КУРСЕ ФИЗИКИ.....	134
Б.С. Каплан, К.А.Жумагулова, А.Д. Майматаева ФОРМИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ ЧЕРЕЗ ИХ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ.....	148
Э. Кауынбаева, С.В. Суматохин, М.Б. Аманбаева, Д.У. Сексенова, А.К. Даменова ФОРМИРОВАНИЕ ЦИФРОВОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ–БИОЛОГОВ ПОСРЕДСТВОМ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	157
Г. Мухаметкалиева, Г. Балтабаева, А. Алипбаева, Ж. Жумалиева, А. Т. Бакитов МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ И ОСОБЕННОСТЕЙ КУЛЬТУРЫ РЕЧИ.....	170
К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова, Б.У. Куанбаева ПРЕИМУЩЕСТВА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ НА УРОКАХ ФИЗИКИ В ШКОЛЕ.....	182
Р.К. Садыкова, Ш.С. Куаньшбаева, А.А. Есимова ПОВЫШЕНИЕ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ К ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.....	194
Н.Н. Салыбекова, Г.И. Исаев, А.И. Исаев, А.А. Конаршаева МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ВНЕКЛАССНОГО ОБУЧЕНИЯ В БИОЛОГИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ (НА ПРИМЕРЕ ОТДЕЛА РАСТЕНИЙ).....	207
Б.Б. Саримбаева, Г.У. Кеубасова, Р.Ш. Избасарова, Р. Джунусова ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КЕЙСОВ В МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ–БИОЛОГОВ ДЛЯ РАЗВИТИЯ СПОСОБНОСТИ К РЕФЛЕКСИИ.....	221
Б.Т. Темирхан, М.Т. Велямов	

СПОСОБ ПРЕПОДАВАНИЯ БИОЛОГИИ, ОСНОВАННЫЙ НА ИСПОЛЬЗОВАНИИ БИОТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ (НА ПРИМЕРЕ ПОЛУЧЕНИЯ ПЕКТИНОСОДЕРЖАЩЕГО ЭКСТРАКТА ИЗ ЭКСТРАКТА МОРКОВИ).....	231
К.Т. Туенбаева, А.С. Уалтаева, Н.Ш. Колбаев	
ЗНАЧЕНИЕ ИНФОЛОГИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ ЭЛЕКТРОННОЙ БИБЛИОТЕКИ В ПЕДАГОГИКЕ.....	243

ЭКОНОМИКА

А.А. Абдикадирова, Л.М. Сембиева, Ж.Т. Темирханов	
ПОКАЗАТЕЛИ РАЗВИТИЯ НАУКИ: ОБЗОР ПРОГРАММНЫХ ДОКУМЕНТОВ.....	255
С.Н. Абиева, М.А. Канабекова, А.М. Сапарбаева	
АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ РЕЖИМОВ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ.....	266
Л.Т. Акильжанова, А.М. Рахметова, Н.К. Саркулова, Г.А. Райханова	
ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В РЕГИОНЕ (КАЗАХСТАН И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ).....	278
Г.Н. Аппакова, Д.Б. Калтаева, Г.А. Муратбаева, Е.Н. Несипбеков, Г.Е. Керимбек	
ОСНОВНЫЕ ПРИОРИТЕТЫ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ КОМПАНИИ.....	289
М.Т. Баймаганбетова	
АНАЛИЗ ДОЛГОСРОЧНОГО ВЛИЯНИЯ ИЗМЕНЕНИЙ ЦЕН НА НЕФТЬ НА РЕАЛЬНЫЙ ОБМЕННЫЙ КУРС.....	300
З.Р. Башу, Л.М. Сембиева, С.К. Тажикенова, Г. Тажбенова, Б.А. Жуматаева	
НЕОБХОДИМОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО АУДИТА ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ.....	310
Г.М. Бейсембаева, В.П. Шеломенцева, Ж.К. Алтайбаева, Г.К. Бейсембаева, Э.Е. Ахметова	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ.....	322
А.Ж. Бухарбаева, Г.Н. Бисембаева, А.К. Оралбаева, Р.К. Айтманбетова, Б.К. Нурмаганбетова	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ КАК СПОСОБ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ.....	333
Н.А. Гумар, М.Д. Каримова, А.А. Маукенова, А.П. Бейсенов, У.С. Ерназарова	
ОЦЕНКА РЕАЛИЗАЦИИ ПОЛИТИКИ ПО ПЕРЕХОДУ В ЦИФРОВУЮ ЭКОНОМИКУ.....	344
Б.М. Журьнов	
ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПАРТНЁРСКИХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ СЕТЕЙ ЧЕРЕЗ ПРОЕКТЫ.....	354
З.О. Имамбаева, А.А. Айдаралиева, М.Д. Сайымова, Ж.З. Баймукашева, Д.А. Бекешева	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ ОТРАСЛЕЙ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА.....	377
А. Ксембаева, Ж. Бабажанова, С. Серикбаев, Б. Қуантқан, Б. Шошай	
НАПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА РЕГИОНА.....	389
Yildirim Kürşat, T.A. Апендиев, О. Қуанбай	
ДЕМОГРАФИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ НАСЕЛЕНИЯ ТУРЕЦКОЙ РЕСПУБЛИКИ И ЕГО ОСОБЕННОСТИ.....	402
Г.С. Мукина, М.Б. Султанова, Г.Д. Баяндина, Л.З. Паримбекова, А.К. Бакпаева	
МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ГОТОВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА К ИЗМЕНЧИВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СРЕДЕ: ФИНАНСОВО-УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	416
Г.А. Рахимжанова	
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА.....	430
Ф.Д. Салкынбаева, Г.Ж. Таяуова, М.Д. Сайымова, Г.Б. Абдишова, А.А. Макенова	
РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА ЭФФЕКТИВНЫЙ СПОСОБ РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМ МОЛОДЕЖНОЙ БЕЗРАБОТИЦЫ.....	440
Т.С. Сокира, Ж.Ж. Бельгибаева, Х.Н. Сансызбаева, Л.Ж. Аширбекова, Г.С. Смагулова	
ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ПАНДЕМИИ НА ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ В КАЗАХСТАНЕ.....	451
Р.Ш. Тахтаева, М.А. Баяндин, Г.К. Демеуова, А.О. Алиева, М.К. Шакибаев	
ФОРМИРОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ КАК ФАКТОРА ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ТУРИНДУСТРИИ КАЗАХСТАНА.....	463

CONTENTS

PEDAGOGY

A. Abiltayeva, A. Nursafina DIDACTIC SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS –BIOLOGISTS FOR THE USE OF DIGITAL CONTENT.....	11
D. Aitenova, A. Mynbaeva, G. Belgibaeva METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS ON TEACHING THE COURSE "HISTORY OF KAZAKH LITERATURE" OF THE UNIVERSITY OF UNIVERSITY.....	25
Sh.Zh. Arzymbetova, A.K. Oralbekova, S.L. Makhmudova, K.I. Mahmutova READINESS OF TEACHERS TO USE INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES (ICT) IN CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION.....	37
Zh.M. Asylbekova, T.A. Apendiyev, V.V. Kozina TO THE QUESTION OF THE SELECTION AND TRAINING OF THE NATIONAL INDUSTRIAL PERSONNEL IN KAZAKHSTAN (1917–1926).....	48
K.G. Balginbayeva, A.M. Mubarakov MANAGEMENT OF STUDENTS' LEARNING ACTIVITIES USING DIGITAL TOOLS IN GEOGRAPHY LESSONS.....	67
A.A. Doskaraeva, O.H. Mukhatova, A.K. Shashaev, R. Zhalikyzy THE PHENOMENON OF TEACHER IN THE KAZAKH SOCIETY (SECOND HALF OF THE XIX–EARLY XX CENTURIES).....	79
G. Yersultanova, M. Jandildinov, Zh. Zhylytyrova, M. Aimagambetova, A. Bakhtiyar MOTIVATING POTENTIAL OF GROUPING LEARNERS (A2 LEVEL).....	98
R. Zhilmagambetova, A. Mubarakov, Z. Kopeyev, A. Alimagambetova MANAGEMENT OF THE LEARNING PROCESS USING ADAPTIVE PERSONALIZED LEARNING SYSTEMS.....	115
S.Zh. Ibadullayeva, L.B. Ramanova, N.D. Andreeva, M.T. Suleimenova, Zh.Zh. Izbasarova FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCES IN THE PROCESS OF TRAINING SPECIALISTS-BIOLOGISTS IN MULTILINGUAL EDUCATION.....	123
A.A. Kaliyeva, L.E. Bazarbayeva, Kh.T. Kenzhebek METHODOLOGY FOR SOLVING PROBLEMS OF ELECTRODYNAMICS USING VECTORS IN THE COURSE OF PHYSICS.....	134
B. Kaplan, K. Zhumagulova, A. Maymataeva FORMATION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL CULTURE OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS THROUGH THEIR ACTIVITIES.....	148
E. Kauynbayeva, S.V. Sumatokhin, M.B. Amanbayeva, D.U. Seksenova, A.K. Damenova FORMATION OF DIGITAL CULTURE OF BIOLOGY STUDENTS THROUGH INFORMATION EDUCATION.....	157
G. Mukhametkaliyeva, G. Baltabayeva, A. Alipbayeva, Zh. Zhumaliyeva, A. Bakitov METHODS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE BASED ON NATIONAL VALUES AND FEATURES OF SPEECH CULTURE.....	170
K. Mukhtarkyzy, G. Abildinova, B. Kuanbayeva ADVANTAGES OF USING MOBILE APPS IN PHYSICS LESSONS AT SCHOOL.....	182
R.K. Sadykova, Sh.S. Kuanyshbayeva, A.A. Essimova INCREASING STUDENTS' MOTIVATION TO LEARN A FOREIGN LANGUAGE USING NEW TECHNOLOGIES.....	194
N.N. Salybekova, G.I. Issayev, A.I. Issayev, A.A. Konarshayeva METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF EXTRACURRICULAR EDUCATION IN BIOLOGICAL EDUCATION (BY THE EXAMPLE OF THE DEPARTMENT OF PLANTS).....	207
B. Sarimbayeva, G. Keubassova, R. Isbasarova, R. Junussova THE USE OF CASE TECHNOLOGY IN THE METHODOLOGICAL TRAINING OF BIOLOGY STUDENTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE ABILITY TO REFLECT.....	221
B. Temirkhan, M. Velyamov	

METHOD OF TEACHING BIOLOGY BASED ON THE USE OF BIOTECHNOLOGY RESEARCH (ON THE EXAMPLE OF OBTAINING A PECTIN-CONTAINING EXTRACT FROM CARROT EXTRACT).....	231
K.T. Tuenbayeva, A.S. Ualtayeva, N.Sh. Kolbayev THE SIGNIFICANCE OF THE INFOLOGICAL MODEL OF THE ELECTRONIC LIBRARY IN PEDAGOGY.....	243

EKONOMICS

A.A. Abdikadirova, L.M. Sembiyeva, Zh.T. Temirkhanov INDICATORS FOR SCIENCE DEVELOPMENT: A REVIEW OF POLICY DOCUMENTS.....	255
S.N. Abieva, M.A. Kanabekova, A.M. Saparbayeva ANALYSIS OF THE PECULIARITIES OF TAX REGIMES IN KAZAKHSTAN.....	266
L.T. Akilzhanova, A.M. Rakhmetova, N.K. Sarkulova, G.A. Raikhanova STATE MANAGEMENT OF INFORMATION PROCESSES IN THE REGION (KAZAKHSTAN AND FOREIGN EXPERIENCE).....	278
G. Appakova, D. Kaltaeva, G. Muratbayeva, Ye. Nesipbekov, G. Kerimbek MAIN PRIORITIES OF THE COMPANY'S CASH FLOW MANAGEMENT.....	289
M.T. Baimaganbetova ANALYSIS OF THE LONG-TERM IMPACT OF CHANGES IN OIL PRICES ON THE REAL EXCHANGE RATE.....	300
Z. Bashu, L. Sembiyeva, S. Tazhikenova, G. Tazhbenova, B. Zhumatayeva THE NEED TO IMPLEMENT A STRATEGIC AUDIT IN ORDER TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF THE EXECUTION OF PUBLIC FUNDS.....	310
Г.М. Бейсембаева, В.П. Шеломенцева, Ж.К. Алтайбаева, Г.К. Бейсембаева, Э.Е. Ахметова КӨСПІТІК БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕЛЕРІНІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ТҮРАҚТЫЛЫҒЫН БАҒАЛАУДЫҢ ПРАКТИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....	322
A.Zh. Bukharbayeva, G.N. Bisembayeva, A.K. Oralbayeva, R.K. Aitmanbetova, B.K. Nurmaganbetova DIGITALIZATION AS A WAY TO ACTIVATE INNOVATIVE ACTIVITY IN AGRICULTURE.....	333
N.A. Gumar, M.D. Karimova, A.A. Maukenova, A.P. Beisenov, U.S. Yernazarova EVALUATION OF THE IMPLEMENTATION OF THE POLICY ON TRANSITION TO THE DIGITAL ECONOMY.....	344
B.M. Zhurynov PROBLEMATIC ISSUES OF FORMING PARTNER BUSINESS NETWORKS THROUGH PROJECTS.....	354
Z.O. Imanbayeva, A.A. Aidaraliyeva, M.D. Saiymova, Z. Baimukasheva, D.A. Bekesheva DIGITALIZATION OF THE SECTORS OF THE ECONOMY OF KAZAKHSTAN.....	377
A. Xembayeva, Zh. Babazhanova, S. Serikbayev, B. Kuantkan, B. Shoshay DIRECTIONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE IN THE REGION.....	389
Kürsat Yıldırım, T. Apendiyev, O. Kuanbay DEMOGRAPHIC DEVELOPMENT OF THE POPULATION OF THE REPUBLIC OF TURKEY AND ITS FEATURES.....	402
G. Mukina, M. Sultanova, G. Bayandina, L. Parimbekova, A. Bakpayeva METHODOLOGY FOR ASSESSING THE READINESS OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES TO A VOLATILE ECONOMIC ENVIRONMENT: FINANCIAL AND MANAGERIAL ASPECT.....	416
G. Rakhimzhanova ECONOMIC FEATURES OF THE EFFICIENCY OF HUMAN CAPITAL.....	430
F.D. Salkynbayeva, G.Z. Tayauova, M.D. Saiymova, G.B. Abdishova, A.A. Makenova DEVELOPMENT OF YOUTH ENTREPRENEURSHIP AS AN EFFECTIVE WAY TO SOLVE THE PROBLEMS OF YOUTH UNEMPLOYMENT.....	440
T.S. Sokira, Zh.Zh. Belgibayeva, Kh.N. Sansyzbaeva, L.Zh. Ashirbekova, G.S. Smagulova ASSESSMENT OF THE PANDEMIC IMPACT ON DEMOGRAPHIC PROCESSES IN KAZAKHSTA.....	451
R.Sh. Takhtaeva, M.A. Bayandin, G.K. Demeuova, A. Aliyeva, M.K. Shakibayev FORMATION OF CORPORATE CULTURE AS A FACTOR OF INCREASING THE COMPETITIVENESS OF TOURISM INDUSTRY ENTERPRISES IN KAZAKHSTAN.....	463

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 2. Number 402 (2023), 194-206
<https://doi.org/10.32014/2023.2518-1467.465>
ӨОЖ 800.92:519.682;
FTAMP: 14.35.07

© **R.K. Sadykova**^{1*}, **Sh.S. Kuanyshbayeva**², **A.A. Essimova**³, 2023

¹Kazakh National Women's Teacher Training University;

²Kazakh National Medical University named after S.D. Asfendiyarov;

³International Business University named after Kenzhegali Sagadiev.

E-mail: roza.sadikova@mail.ru

INCREASING STUDENTS' MOTIVATION TO LEARN A FOREIGN LANGUAGE USING NEW TECHNOLOGIES

R.K. Sadykova — Candidate of Philological Sciences. Kazakh National Women's Teacher Training University, Almaty city, Kazakhstan

E-mail: roza.sadikova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-9695-0945>;

Sh.S. Kuanyshbayeva — Lecture of the Department of Language Disciplines. Kazakh National Medical University named after S.D. Asfendiyarov

E-mail: kuanyshbaeva.g@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4938-7993>;

A.A. Essimova — Senior Lecturer of the Department of General Education Disciplines. International Business University named after Kenzhegali Sagadiev

E-mail: mamir10@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0001-0257-2489>.

Abstract. Persian is currently taught as the main and second language in the country. However, although the Persian language is taught in the educational institutions of the country, there are not many scientific and methodological studies on it. Therefore, the article focuses on teaching Persian through contemporary websites. In the 21st century, new technologies are bringing significant changes to the development of education and science. As a result, the use of new technologies in the educational process of Kazakhstan is being developed rapidly. Therefore, classes conducted using new technologies arouse the enthusiasm and interest of students and provide opportunities for them to get quality education. This article also mentions a number of websites that teach Persian and discusses about the benefits and services they provide. Based on the survey findings, the efficiency of the "Persian language online" website, which is often used and accessible for learning the Persian language anywhere in the globe, and the beneficial features of its instructional resources are examined. Each language has distinctive characteristics in its spoken forms. In addition to highlighting the particular grammatical traits of spoken Persian, this article also focuses attention on the differences between written and spoken Persian. This will simplify the process for the language student to understand the lessons provided on Persian language learning websites. Furthermore, by using the "Persian language online" website, language learners can enhance their proficiency, establish lingua-cognitive competence, and broaden their knowledge of this language. They can also assess their own progress by completing the test tasks that are provided at the conclusion of each topic. As a result, the students will

subsequently be able to communicate fluently in the language.

Keywords: Persian language, website, spoken language, language learner, test, modern, text, dialogue, glossary, modern, method, learning process

© Р.К. Садықова^{1*}, Ш.С. Қуанышбаева², А.А. Есімова³, 2023

¹Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті;

²С.Ж. Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медицина университеті;

³Кенжеғали Сағадиев атындағы Халықаралық бизнес университеті.

E-mail: roza.sadikova@mail.ru

СТУДЕНТТЕРДІҢ ШЕТ ТІЛІН ОҚУҒА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ АРТТЫРУ

Р.К. Садықова — Ф.ғ.к. Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті. Қазақстан, Алматы қ.

E-mail: roza.sadikova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-9695-0945>;

Ш.С. Қуанышбаева — С.Ж. Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медицина университетінің тілдік пәндер кафедрасының лекторы

E-mail: kuanyshbaeva.g@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4938-7993>;

А.А. Есімова — Кенжеғали Сағадиев атындағы Халықаралық бизнес университетінің. Жалпы білім беретін пәндер кафедрасының аға оқытушысы

E-mail: mampir10@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0001-0257-2489>.

Аннотация. Қазіргі кезде еліміздегі жоғарғы оқу орындарында тіл үйренушілер парсы тілін негізгі немесе екінші шет тілі ретінде оқиды. Дегенмен, жоғарғы оқу орындарында бұл тіл оқытылғанымен ол жайында ғылыми-әдістемелік зерттеулер аз. Сондықтан, бұл мақала парсы тілін үйретуге бағытталған веб сайттарға арналады. ХХІ ғасырда жаңа технологиялар білім мен ғылымның дамуына үлкен өзгерістер енгізуде. Соның нәтижесінде Қазақстанның оқу үдересінде жаңа технологияларды қолдану дұрыс жолға қойылып қарқынды даму үстінде. Демек, жаңа технологияларды қолданып өткізілген сабақтар білімгерлердің ынтасы мен қызығушылығын оятып, олардың сапалы білім алуына мүмкіндіктер береді. Бұл мақалада да парсы тілін оқытуға арналған бірнеше веб сайттар анықталып олардың қызметтері мен маңыздылығы сөз болады. Соның ішінде әлемнің кез келген жерінде парсы тілін үйрену үшін жиі қолданылатын және қолжетімді «Persian language online» сайтының тиімділігі айтылып, ондағы оқу материалдарының пайдалы жақтары берілген сауалнама нәтижесі негізінде сарапталады. Әр тілдің ауызекі сөйлеу тілінде өзіндік ерекшеліктері бар. Сол сияқты бұл мақалада да парсы тіліндегі сөйлесім мен жазылым арасындағы айырмашылықтарға дәлелдер беріліп, сөйлеу тілінің өзіндік грамматикалық ерекшеліктері назарға алынады. Бұл — тіл үйренушінің парсы тілін үйренуге бағытталған веб сайттарда кездесетін оқу материалдарын дұрыс игеруге көмегін тигізеді. Сондай-ақ, «Persian language online» сайттың қолдану арқылы тіл үйренушілердің тілдік қорының дамуы, танымының кеңеюі, лингвоелтанымдық құзыреттілігінің қалыптасуы, әр тақырыптың соңында берілетін тест тапсырмаларын орындауы арқылы өздерін бағалауы, парсы тілінде сауатты және еркін сөйлеуге мүмкіндіктер беретіні айтылады.

Түйін сөздер: парсы тілі, веб сайт, сөйлеу тілі, тіл үйренуші, тест, заманауи, мәтін, диалог, глоссарий, заманауи, әдіс, оқу үдерісі

© Р.К. Садыкова^{1*}, Ш.С. Куанышбаева², А.А. Есимова³, 2023

Казахский национальный женский педагогический университет;
Казахского Национального Медицинского университета имени С.Д.Асфендиярова;
Университета Международного бизнеса имени Кенжегали Сагадиева.
E-mail: roza.sadikova@mail.ru

ПОВЫШЕНИЕ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ К ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Р.К. Садыкова — Кандидат филологических наук. Казахский национальный женский педагогический университет, Казакстан, г. Алматы

E-mail: roza.sadikova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-9695-0945>;

Ш.С. Куанышбаева — Лектор кафедры языковых дисциплин. Казахского Национального Медицинского университета имени С.Д. Асфендиярова

E-mail: kuanyshbaeva.g@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4938-7993>;

А.А. Есимова — Старший преподаватель кафедры Общеобразовательных дисциплин. Университета Международного бизнеса имени Кенжегали Сагадиева

E-mail: mamir10@mail.ru, <https://orcid.org/0009-0001-0257-2489>.

Аннотация. В настоящее время обучающиеся в учебных заведениях страны изучают персидский как основной или второй язык, несмотря на это данный язык преподается в университетах, но по нему не так много научных и методических исследований. Поэтому эта статья посвящена веб-сайтам, предназначенным для изучения персидского языка. Известно, что в XXI веке новые технологии вносят большие изменения в развитие образования и науки. Использование новых технологий в образовательном процессе Казахстана хорошо налажено и быстро развивается. Уроки, проводимые с использованием новых технологий, пробуждают энтузиазм и интерес учащихся и предоставляют им возможности для качественного образования. В этой статье также указаны несколько специализированных веб-сайтов по обучению персидскому языку и обсуждаются их услуги и важность. Среди них по результатам опроса анализируется эффективность доступного сайта «Персидский язык онлайн», который широко используется для изучения персидского языка в любой точке мира, и полезные аспекты его учебных материалов. Верно, что каждый язык имеет свои особенности в разговорной речи. В данной статье приведены различия между разговорным и письменным персидским языком, а также учтены особенности грамматики разговорного языка, что поможет обучающемуся правильно освоить учебные материалы, размещенные на сайтах, направленных на изучение персидского языка. А также, пользователи при использовании сайта «Персидский язык онлайн» развивают свою языковую базу, расширяют свои знания, а также языковую компетенцию, выполняя тестовые задания оценивают себя, тестовые задания даны в конце каждой темы, в итоге пользователи веб-сайта свободно говорят на персидском языке.

Ключевые слова: персидский язык, веб-сайт, разговорный речь, изучающий язык, тест, современный, текст, диалог, глоссарий, современный, метод, процесс обучения

Кіріспе

Қазіргі заманның негізгі білім беру жүйесінің ажырамас бөлігі заманауи цифрлық инфрақұрылым болып саналады. Атақты педагог К.Д. Ушинский айтып

өткендей, заманға сай әр мұғалім, өз білімін артырып, ескі қайталанатын сабақтардың орнына, жаңа талаптарға сәйкес инновациялық технологияларды өз сабақтарында қолданса, сабақ тартымды болып, мәнді, мағыналы болатыны әбден мүмкін. Осы жайында ҚР «Білім туралы» Заңының 8-бабында «Білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі — оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу»- деп айтылған (Жаңа білім беру жүйесі, 2022).

Республикамыздың «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті — ұлттың және жалпы адамзаттың құндылықтары, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» – деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттерін көздейді. Білім мен ғылымның дамуына жаңа технологиялардың үлесі зор. XXI ғасыр — жаңа ақпараттық технологиялар ғасыры. Сондықтан елімізде білім беру жүйесін жаңғырту үдерісі жалғасын тауып отыр. Білім жүйесі дамыған қарқынмен өзгеріп жатыр. Жоғары технологиялар біздің нені және қалай үйренетінімізді анықтайды. Болашақта олардың білімге ықпалы арта түспек. Барлық университеттер техникалық жаңалықтарды енгізуі керек, әйтпесе олар ұсынатын білім заман талабына және студенттердің сұранысына жауап бере алмайды. Бұған жол бермеу үшін цифрлық білім беруді дамытып, оны дәстүрлі біліммен біріктіруі қажет.

Дүние жүзі сарапшыларының ауқымды бөлігі білім берудің қазіргі сәтте бұрын-соңды болмаған орында — дағдару нүктесінде тұрғандығымен келісіп отыр. Өлем бетбұрысты кезеңге –цифрлық қоғам моделіне көшу сатысына дөп келді, оның бір белгісі — тілдесу мен білім алудың цифрлық форматтарының белең алуы. Тағы бір кеңінен таралған түсінік XIX-XX ғасырлардың білім беру бағдарламалары әбден ескерді. XXI ғасырдың білікті тұлғасы алдыңғы буындармен салыстырғанда мүлде бөлек дағдыларды меңгерген болуы тиіс дегенге саяды (Саясат, 2022).

XXI ғасырдағы ақпараттандыру қоғамның білім жүйесінде нарыққа қажеттілікті қанағаттандыру үшін мынадай міндеттерді шешу қажет етіп отыр, атап айтсақ жаңа технологияны, интернет, компьютерлік желілерді, телекоммуникациялық және электронды оқу құралдарды оқу жүйесінде қолдану арқылы білім жүйесін дамыту болып табылады. Осыған орай, бағдарламалық және әдістемелік қамтамасыздандыруларды барынша арттырумен қатар, білім беруде заманауи ақпараттық технологияларды пайдалану педагогикалық кадрлардың біліктілігін жетілдіруде байқалады. Білім беру веб сайттары — жеке тұлғаның, қоғам мен мемлекеттің мүддесі үшін оқыту мен тәрбиелеудің мақсатты процесін қамтамасыз ететін, мағынасы жағынан біртұтас, навигациялық және физикалық бір серверде орналасқан қайталанатын дизайны бар веб-беттер жиынтығы. Оның ішінде білім алушыларды бағалау немесе білім деңгейлерінің жетістігі туралы анықтама болуы мүмкін.

Студенттердің өз бетінше дайындығында веб-ресурстарды пайдалану барлық жастағы оқушылардың жас, психологиялық және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, олардың тілдік ақпаратты сәтті меңгеруіне және сөйлеу дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді, оқу процесін қызықты етеді, жанды және ақпараттылығы есте сақтаудың барлық түрлеріне және тілдік материалды қабылдаудың барлық тәсілдеріне әсер етеді және осылайша шет тілін үйрену процесін жеңілдетеді. Сабақтың тартымды өтуі, ұтымды тәсілдерді дұрыс қолдана білу бүгінгі ұстаздан ізденісті талап етеді.

Ғылым мен техниканың қарыштап дамып, ақпарат ағыны ұлғайып отырған заманда ақыл-ой қабілеттерін қалыптастыру, адамның қабілеті мен дарындылығын дамыту оқу орындарының басты міндеті болып табылады. Мұғалімнің тынымсыз ізденісі мен шығармашылығын дамытатын жаңартылған педагогикалық технологияларды дамытуда үлкен бетбұрыс болып табылатын білім беру кеңістігін жаңғырту қажет. Өйткені, оқу-тәрбие процесін мемлекеттік білім стандарты деңгейінде ұйымдастыру жаңа педагогикалық технологияларды енгізуді талап етеді.

Шетел тілін оқытуда Интернеттің алатын орны ерекше. Тіл үйренушілер Интернет талаптары негізінде тапсырмаларды орындайды, шет тілінде электронды пошта WhatsApp арқылы хабарлама алысып, виртуалды қатынас клубтары – конференцияларға қатысуға мүмкіндік береді. Қалаған кезде мәтіндік хабарламалармен алмасуға, әртүрлі бағдарламаларды тыңдауға, бейнероликтер көруге, ақпараттың кез-келген түрін қолдануға болатыны белгілі. Сондай-ақ Интернет шетел тілін үйретіндерге аутентті мәтіндерді пайдалануға тіл тасушыны тыңдау, олармен байланыс жасау табиғи тілдік ортаны қалыптастыруға көмектеседі. Еліміздің әдіскер ғалымдары Ж. Қараев, Ө. Жүнісбек, Қ. Жанпейісова және т.б. оқыту технология бойынша жазылған маңызды зерттеулері оқыту үдерісінде пайдаланылады (Sadykova, 2022). Ал қазіргі білім саласындағы цифрландыру мәселесі «Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасының төртінші бағытына, «Адам капиталын дамыту» үдерісімен сабақтастықта сөз болады (Исабекова, 2022).

Зерттеу әдістері

Зерттеу міндеттерін шешу үшін төмендегідей зерттеу әдістері пайдаланылды:

- 1) Теориялық: әдістемелік, педагогикалық, психологиялық әдебиеттерді талдау;
- 2) Эмпирикалық: эксперимент, байқау, сауалнама, сынау.

Нәтижелер мен талқылау

Шетелдік әдіскер ғалымдар Замерченко Н.И. және Кузнецов А.В. электронды оқулықтардың пайдалы жақтарына тоқталып, оқытушыларға түсетін қиындықтарды сейілтіп, тіл үйренушілердің сол пәнге деген қызығушылықтарын дамытады дейді (Замерченко, 2018). Жалпы электронды оқулықтардың тиімділігіне тоқталатын болсақ, студенттер жеке қажеттіліктеріне бейімделеді, аудиомәтіндер мен бейнежазбалармен жұмыс істеуіне мүмкіндік алады, ақпаратты қабылдауы кеңейеді, берілген кескендемілер, суреттер және диаграммаларда айқындылық болады, білімді бағалаудың қарапайымдылығы мен жолы анық шешіледі. Демек, электронды оқулық — оқу үрдісінде қағаз нұсқаулығының орнына пайдалануға болатын оқу құралы. Электрондық оқулықта әдістемелік құралдардың сапасы жоғары, материалды берудің анықтығы, жүйелілігі бар болып табылады. Студенттер гиперсілтемелері бар жақсы электронды оқулықты пайдалана отырып, материалды өз бетінше толықтырады. Электронды оқулықтар жазба жұмыстарын тексеруді автоматтандыруға септігін тигізеді. Мәтіндегі грамматикалық және орфографиялық қателерді тауып қана қоймай, сондай-ақ стильдік түзетулер енгізуге, сондай-ақ әрбір жіберілген категе егжей-тегжей түсініктеме беруге қабілетті Интернет қызметтері қолданылады, заманауи оқытушының жұмыс жағдайын айтарлықтай жақсартуға, өзін-өзі дамытуға және сабақтарға аса мән беріп дайындауға мүмкіндік береді (Japos, 2013).

Жаңа ақпараттық технологиялардың көмегі арқылы парсы тілін оқытудың заманауи, тиімді жолдарына тоқталып өтейік. Осы орайда ирандық әдіскер А. Вакилифард пен М. Ходадиан өз зерттеулерінде «Жаңа технологиялар тілдің меңгертуіне жаңа өзгерістер әкеледі. Соңғы кезде қашықтықтан оқыту дами бастады. Парсы тілін қашықтықтан оқыту шетелдіктер үшін ең ыңғайлы және тиімді оқыту

жүйесі болып табылады»-деп атап өтеді (Вакилифард, 2013).

Әдіскерлер шетел тілі лексикасын оқытуда сөздіктің алатын орны ерекше екенін айтады. Студент сөйлеу барысында сөздік қорды дұрыс пайдаланып, өз ойын ауызша немесе жазбаша түрде мейлінше дұрыс әрі орынды жеткізуге үйренуі керек. Парсы тілін оқытуда сөздіктің маңызы зор, әр уақытта қажетті сөздерді таба аламыз және Интернет көздері арқылы парсы тілі сөздіктерін студенттерге қолдану өте пайдалы. Осы орайда тілдік қорды дамытуға арналған www.vajehyab.com веб-сайтымен жұмыс істеу арқылы сіз парсы сөздерінің мағынасын біліп, олардың қолданылу аясының кеңдігімен танысасыз. Осындай заманауи онлайн сөздіктер студенттердің әр сөздің контексте қолдануын үйренеді, тіл байлығы мен сөздік қорын дамыта алады. Бұл заманауи сөздік нені қамтиды? Ол әйгілі 15 томдық Деххода, Омид, Моин және т.б. сөздіктерден тұрады. Сонымен қатар, мұнда сөздердің синонимдері мен антонимдері де қамтылған. Бір сөзді әр автор бірнеше мағынада береді. Яғни, бұл сөздікте бір сөздің бірнеше анықтамасы, ағылшынша аудармасы да бар, қысқасы аталған www.vajehyab.com сайтымен жұмыс жасау нәтижесінде тіл үйренушілердің сөздік қоры дамиды.

Одан басқа ТооТее TV сайтының ұсынар едік, тіл үйренушілерге арналған «Learn Persian **طوطی آموزش فارسی**» сайты мұғалімдерге өз оқушыларына тілді үйретуде қосымша көмек көзі болып саналады және бұл сайттан олар жоғары сапалы білім беру ресурстарын таба алады. Бейне мәтіндерді, әдемі жарқын анимация мен жарқын иллюстрациялары бар қысқа, түсінікті және адамды өзіне аударатын қысқа бейнелерді пайдаланудың ұтымды жағы жас тіл үйренушілерге үлкен көмек береді. Бұл студенттердің назарын көбірек аудартып, қарастырылатын тақырыпқа деген қызығушылықты оятады. Бұл бейнероликтерде материалдар парсы тілінде ғана емес, ағылшын тілінде де берілген.

Қаншама адам YouTube бейнелерін көру және бір нәрсені үйрену үшін пайдаланады. Көптеген жағдайларда бейнені көру оқудан гөрі ыңғайлы және оқытудың бұл түрі көбінесе материалды жақсы есте сақтауға көмектеседі. Енді сіз смартфондар, тіпті теледидарлар сияқты әртүрлі гаджеттерден Интернетке қол жеткізе аласыз. YouTube бейнехостингі парсы тілін үйрену үшін де пайдалы ресурс болып табылады, өйткені бейнелер шынайы, күнделікті өмір туралы, бұл олардың бүкіл әлем бойынша тартымдылығы мен танымалдылығын түсіндіреді. Үйге тапсырма ретінде YouTube сайтынан **فارسی جدید داستان های** іздеп студенттерге қызықты ертегілер мен дастандар беруге болады. Мұның пайдасы туралы айтатын болсақ, жалпы көру және есту тапсырмалары жақсы есте қалады. Осылайша оқушылар ертегілерді көру және тыңдау арқылы әр сөздің дыбысын меңгереді, сонымен қатар екпінді дұрыс қоюға бейімделеді, тыңдау дағдылары дамиды. ЖОО-да шет тілін оқытудың жағдайын ескере отырып, оқу үрдісінде шет тілінде сөйлесім, оқылым, оқылым және тыңдалым дағдыларын жетілдіруге баса көңіл бөлінуі қажет. Шет тілінде сөйлесім — тілдік материалды меңгерудің, тілдік қатынасты жасаудың маңызды құралдарының бірі.

«Persian Language Online» — бұл тілді қарапайым және орта деңгейге дейін үйренуге қызығушылық танытатын, кез келген үйренушіге парсы тілінің онлайн сабақтарын тегін қолданатын қолжетімді веб-сайт. Сабақтар парсы тілінің стандарты негізінде лексика мен грамматиканы үйретеді. Әрбір сабақты бастайтын бейнелер, тапсырмалар барған сайын күрделене түседі. Одан басқа, парсы тілін үйрену үшін «Persian-Learning.com», «Persian language online», «PersianPod101.com» және т.б. сайттарды қолдануға болады.

Келесі веб сайт «Persian-Learning.com» парсы тілінің тасымалдаушысы

ирандық. Мұнда парсы тілін бастапқы деңгейден жоғарғы деңгейге дейін үйретеді, жалпы ресми парсы тілі мен оның ауызекі сөйлеу тілінен біраз айырмашылықтары бар. Осындағы сабақтардың көпшілігі парсы сөйлеу тіліне арналады, осылайша сіз шынайы өмірде сөйлесе аласыз. Сабақтар әртүрлі тіл дағдыларын қамтитын әртүрлі санаттарда: парсы грамматикасы, парсы лексикасы /сөздер мен сөз тіркестері/, парсы тіліндегі әңгімелер, фильмдер, әндерін үйрену, парсыша оқу, парсы поэзиясы мен әдебиеті, парсы идиомалары және сленг, парсы тіліндегі жаңалықтар мен аудармасы бар парсы әндері, парсы тіліндегі субтитрлері бар интервью немесе сұхбаттарды үйретеді. Сабақтар парсы тілін үйренгісі немесе жетілдіргісі келетін кез келген адамға арналған және қолжетімді.

Бұл веб сайттағы дастандарды тыңдау арқылы есітіп отырған сөйлеушінің сөзін түсініп, парсы тіліндегі сөздердің дыбысталу жағын үйренуге, екпінді орынды қоюға мүмкіндік береді, тыңдай отырып тілдің лексикалық және грамматикалық құрылымы үйреніледі, сондай-ақ парсыша оқу мен жазуды меңгеруді жеңілдетеді. Керісінше үйренушінің тыңдау қабілеті нашар болса, шетел тілінде қарым-қатынас жасауы қиынға соғады. Мұқият тыңдап, құлақ аса білген үйренуші есте сақтау қабілетін дамытады, парсы тіліндегі сөздерді тыңдап, әр сөздің айтылуына дұрыс мән беріп, солай жаттығады. Бастапқы кезде де сөздердің айтылуына мән берілсе, солай есінде сақталады. Сол үшін шетел тілін оқытудың бастапқы кезеңінде айтқанға, оқылғанға құлақ сала білу маңызды, бұның өзі шет тілінде үйренушілердің шынайы сөзін есітуге мүмкіндік береді. Осы сайттағы аудиомәтіндер үйренушілердің деңгейлеріне сай, түсінікті және әр мәтіннің өзіндік тәрбиелік мәні бар.

«ANU. Persian Online сайты» Австралия ұлттық университетіндегі Persian Online — халықаралық істердің, жаһандық саясаттың және әлемдік әдебиеттің негізгі тілі болып табылатын заманауи парсы тілін үйрету және мәдениетімен таныстыру болып табылады.

Мұнда парсы тілін үйренушілер парсы жазуын тез меңгеріп, оқуды және сөйлесуді үйренеді, парсы мәдениетімен, тарихымен және қазіргі Иранмен танысады. Студенттерге ауызша және жазбаша парсы тілінде жан-жақты мәлімет береді, керісінше алдын ала білім мен тәжірибені қажет етпейді. Парсы тілінің үйренушілері негізгі тілдік дағдыларды, ауызекі парсы тілін, білімдерін дамытады.

Жазу. Парсы әліпбиін жазуды, қолмен және курсивті парсы жазуын теруді, сондай-ақ әртүрлі жеке, күнделікті, академиялық тақырыптар, қызықты мәтіндер құрастыруды және сөйлесуді тез үйренуге мүмкіндік алады.

Сұқбаттасу. Интернеттегі ресурстар, іс-шаралар, әріптестер мен оқытушылар өзара әрекеттесу арқылы парсы тілінде сөйлеу, түсіну және тілдің сұлулығы мен күрделілігіне баса мән береді.

Оқу. Парсы жазуын және каллиграфиясын, оқуды үйренеді және ең көп таралған және пайдалы сөздердің сөздік қорын үйренеді. Әрбір сабақта тіл байлығын дамытып, оқушыларды бай мәдениет пен әдебиетке баулиды.

Мәдениет. Парсы мәдениетінің аспектілерін мультимедиялық сабақтар арқылы қолдау көрсетілетін негізгі мәдени, тарихи және әлеуметтік инновациялық өзара әрекеттесу арқылы парсы мәдениетінің аспектілері туралы білетін боласыз.

«Persian Language Online» басқа бағдарламаларға қосымша құрал болып табылады. Сабақтарды дұрыс өткізуге көп пайдасы бар, әрі шетел тілін оқытуды жеңілдетеді. Бастапқы деңгейдегі тіл үйренушілерге көмектесуі мүмкін. Ресурстың күшті жақтары оның нақты спикерлерден жүктелетін дыбыстық клиптері, оның транскриптітері мен аудармаларды, мәдени жазбаларды және глоссарийлерді қамтиды.

Онлайн жаттығулар кейбір лексика мен грамматикалық тәжірибені қамтамасыз етеді, дегенмен парсы грамматикасын жан-жақты үйрену үшін парсы тілінің оқулықтары сияқты басқа ресурстар қажет болуы мүмкін. Тұтастай алғанда, парсы тілін үйренуге қолайлы, қол жетімді оны қолдануға тұрарлық ресурс екенін айтуға болады.

«Persian language online» — Иран мұрасы қоры қолдайтын интернет-ресурс. Ол парсы тілін үйренгісі келетін кез келген адамға ақысыз қызмет етуге бағытталған. Парсы тілін оқытуға арналған компьютерлік бағдарламаларда тілдік қорды дамыту, айтылым дағдыларын дамыту, сөйлеудің диалогтық және монологтық түрлерін үйрету, жазуға үйрету, грамматикалық дағдыларды үйрету үшін пайдалануға болады.

Бұл сайтта сіз әлемнің түрлі жерінде парсы тілін үйреніп, жетілдіре аласыз. Онда парсы тілінде белгілі бір тақырып бойынша диалогтар, мәтіндерді оқу (транскрипциясы бар), аударма, глоссарий және тақырып аясында тест тапсырмасы берілген. Сондай-ақ бастапқы деңгей, орта тіл үйренушілерге арналған 60 аудио және бейне сабақтар бар. Берілген әр сабақтан соң тест арқылы алған білімдерін тексереді. Содан кейін жіберген қателіктер бойынша пән мұғалімдері тіл үйренушілерге түсіндіріп, одан әрі қателіктерді болдырмаудың алдын алады. Осындай желілік дереккөздердің көмегімен сабақтарды түсінікті және қызықты өткізе алады. «Persian language online» сайтының ұяшықтарына тоқталып өтейін:

Келесі ретпен беріледі:

1. Бейне
2. Парсы мәтіні
3. Транслитерация
4. Аударма
5. Глоссарий
6. Диалог-1-2-3
7. Ауызша және жазбаша
8. Сабақ тесті

Олардың қызметтері:

1. Парсы тілін үйренуші тақырып аясындағы бейнематериалдарды көру арқылы диалогтарды тез меңгереді, парсы тіліндегі сөйлемдердің, әр сөздердің айтылуына мән береді.

2. «Парсы мәтіні» ұяшығын пайдалана отырып, олар оқылым және тыңдалым дағдыларын, парсы тілінде дұрыс оқуды, түсінуді үйренеді және парсы тілінде сауаттылығын арттырады.

3. Транслитерация — мұнда мәтінді дұрыс оқып, сауатты оқуға төселдіреді.

4. Аударма ұяшығында парсыша диалог пен мәтіндер ағылшын тілінде беріледі және осы екі тілдегі аудармаларды салыстыруға болады. Мұның өзі ағылшын және парсы тілін меңгеріп жатқан студенттерге, тіл үйренушілерге үлкен көмегі болады.

5. Глоссарий, сабақта қолданылған жаңа сөздер беріледі, оларды тыңдай отырып, олардың шет тілінде қалай айтылуына мән беріп, фонетикалық, лексикалық дағдылары қалыптасады.

6. «Диалог-1-2-3» блогында сабақ барысында сөйлесу дағдыларын дамытуға арналған шағын диалогтар бар. Міне, осы жерде парсыша сөйлесуге бейімделеді.

7. Парсы сөздерінің көпшілігінің жазбаша да, ауызша да формасы бірдей емес, оны сөйлеу тілінде байқауға болады. «Ауызша және жазбаша» ұяшығындағы осы сабақта қолданылатын сөздер мен сөз тіркестері олардың айтылуына немесе жазылуына байланысты ерекшеленеді. Тіл үйренуші парсы тіліндегі жазбаша және

ауызша түрін ажырата алады.

8. «Сабақ тесті» ұяшығында тіл үйренушілердің берілген сабақты бекіту үшін тексеретін өте қолайлы етіп құрастырылған тапсырмаларды орындайды, бұл ұяшық олардың білімдерін жетілдіруге және сауатты болуға мүмкіндік береді.

Сайттағы диалогтар қазіргі парсы сөйлеу тілін қолданған. Ирандық әдіскер ғалым Ф. Жафари өзінің «Шетелдіктерге парсы тілін үйрету және ауызша және жазба тілдің айырмашылығына назар аударудың маңыздылығы» атты ғылыми мақаласында парсы тілін үйрету барсында міндетті түрде тілдегі ауызша және жазбаша түрінің айырмашылығына баса мән беру керектігін алға тартады. Ал доктор Ахмад Сафар Мокаддам парсы тілінің ауызекі немесе бейресми түрі, бұл сөйлеу түрін қолданатындардың көпшілігі жастар дейді (Moqaddam, 2013).

Әсіресе әзіл-оспақ, көңілді бағдарламаларда, фильмдерде, комедияларда бұл сөйлеу тілі кеңінен қолданады. Мысалы: «Gir nade» «кедергі жасама», «hal dadan» «күш салу», және т.б. көптеп мысалдар келтіруге болады.

Парсы етістіктерінің ішінде сөйлеу тілінде «ast» байламы жиі қолданылады. Етістік жазбашадан ауызшаға былай өзгереді: این مادرم است- / است- яғни / аст сөйлеу тілінде «/э болып өзгеріп кетеді.

Парсы тілінде сөйлеу дағдыларын үйретуде сөйлесім мен жазылым арасындағы айырмашылықтарға мән берілуі керек. Сөйлеу барлық парсы студенттерінің ортақ мақсаты, бұл дағдыны меңгеру, өйткені жазу мен сөйлеудің екі түрінің арасындағы айқын айырмашылықтар көптеген қиындықтар тудырады. Осылай веб сайттарды қолданғанда қазіргі сөйлеу тіліндегі диалогтарға және жоғарыда аталған айырмашылықтарға аса мән берген дұрыс. Ең басты қағида парсы тілінде сөйлеу тілінде айтылғанымен, керісінше ол сөздерді жазғанда ресми түрін жазу керек. Мысалы:

Мына сөйлем ресми түрінде жазылған. این کتاب من است

Мына сөйлем сөйлеу тілінде жазылған. این کتاب منه

Осындай сөйлемдердің қай жерде қалай қолданатынын және сөйлеуге тән элементтерді, ол көбінесе сөйлеу формасының қысқаруына байланысты ескеру қажет. Төменде келтірілген кейбір мысалдар нәтижелерді растайды:

Сөйлеу тілінде- میايد- miayad

Жазбашада - او میايد - u miayad

Мен өз университетімде парсы тілін меңгеретін студенттер арасында парсы тіліндегі веб сайттарды қолдануы бойынша сауалнама жүргіздім. Студенттер арасында сауалнама жүргізуге 25 студент қатысты. Яғни сауалнама сұрақтарын «ия», «жоқ», «кейде» одан басқа «ия, үнемі», «жауап беруге қиналамын» деп жауап бере алды.

Сауалнамалық зерттеу сандық бағалау үшін таңдалады, өйткені сұрақ құрастыруда үнемділік пен іріктемеден берілген жинақтықты жалпылаудың жеңілдігін қамтамасыз етеді. Зерттеуде сауалнама салыстырмалы түрде шағын топтағы адамдар мен үлкен топтағы адамдардан деректер жинау және атрибуттарын айқындауға арналған айналым уақыты жылдам саралауға мүмкіндік береді (Babbie, 1990).

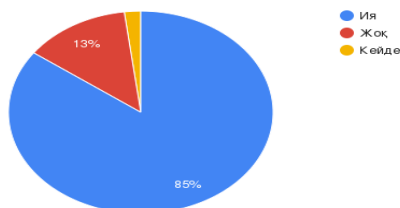
Осы орайда, сандық зерттеулер дегеніміз–абсолютті немесе салыстырмалы түрде көрсетілген аудитория туралы нақты деректерді алуға мүмкіндік береді, ақпаратты жинау және өңдеу процесін қатаң стандарттауға және рәсімдеуге бағытталған сипаттамалық зерттеулер. Бұл әдістерге сауалнамалар (анкеталар, пошта немесе, электрондық пошта немесе интернет, жеке рәсімделген және телефонмен сұқбат), бақылаулар, эксперименттер, тестілеу, тіркеу және т.б. болып табылады.

Жалпы парсы тілін меңгеретін студенттер арасында «Persian language online»

сайтын қаншалықты білетіні жайында төмендегі сұрақтарды қойдық;

1. «Persian language online» сайтын білесіздер ме?
2. «Persian language online» сайтын қолданасыздар ма?
3. «Persian language online» сайты парсы тілін жетілдіруге тиімді ме?
4. «Persian language online» сайты сөйлесім және тыңдалым дағдыларын дамытуға көмектесе ме?

дамытуға көмектесе ме?

1-сурет. «Persian language online» сайты жайында студенттердің қолдану бойынша берілген сұрақтардың нәтижесі

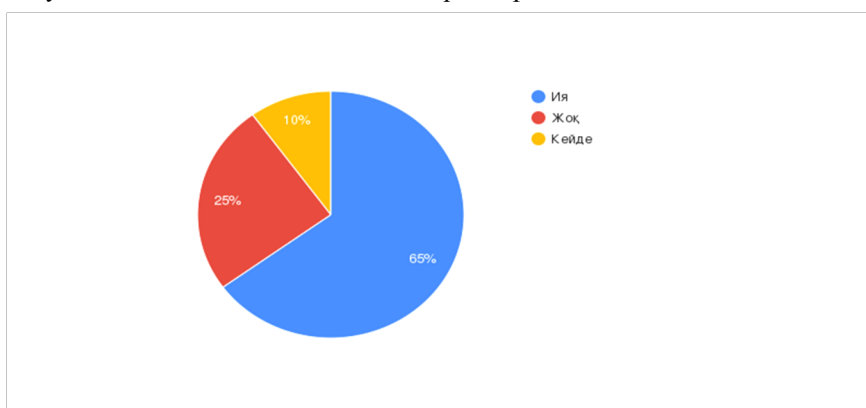
Студенттерге берілген сауалнама нәтижесі көрсеткендей, студенттердің көп пайызы «Persian language online» сайтын өте жақсы білетінін және парсы тілін одан әрі жетілдіруге септігін тигізеді деп көрсетеді.

1.«Persian language online» сайтындағы глоссариді өз бетіңізше тыңдап, оны қолданасыз ба?

2.Сайттағы әр модульден соң берілген глоссарий парсы тілі лексикасын меңгеруіне қаншалықты көмектеседі?

3.Ондағы глоссарий арқылы парсы тілі сөздерін дұрыстап айтып, жаттығуға бола ма?

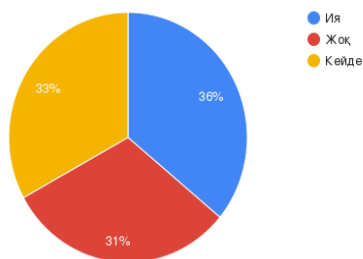
4.Бұл сайтты қолданып, берілген тақырыпты тез түсінуге, тіл тасымалдаушының шет тілінде сөйлегенін еркін түсінесіз бе?

2-сур. «Persian language online» сайтындағы глоссари жайында және оны қолдану жайында берілген сұрақтың нәтижесі

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, сайттағы әр модульден соң берілген глоссарий парсы тілі лексикасын меңгеруіне өте жақсы көмектесетіні белгілі болды.

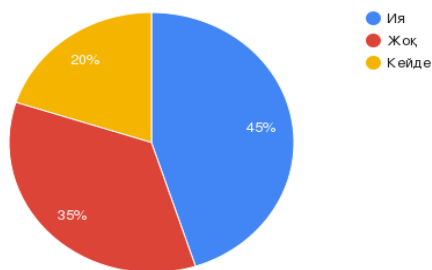
1. «Persian language online» сайтындағы диалогтар сіздерге қаншалықты сөйлеу тілін дамытуға көмегін береді?
2. «Persian language online» сайтындағы парсыша берілген мәтіндер мен диалогтар өз деңгейлеріңізге сай ма?
3. «Persian language online» сайтындағы парсыша берілген мәтіндер мен диалогтарды толықтай түсінесіздер ме? Өз деңгейлеріңізге сай ма?
4. «Persian language online» сайтындағы парсыша берілген мәтіндер мен диалогтар сіздерге ұнай ма?

3-сур. «Persian language online» сайтындағы диалогтардың сөйлеу тілін дамытуға бола ма деген сауалнаманың нәтижесі

Сауалнаманың нәтижесі бойынша, оң жауаптардың басым бөлігі әлі де «Persian language online» сайтындағы диалогтар өздерін парсыша сөйлеу тілін дамытуға көмектесетінін жауап берген және көпшілігі өз деңгейлеріне сай екенін алға тартады.

1. Сайттағы әр модульден соң берілген Quiz парсы тілі лексикасын меңгеруіне көмектеседі ме?
2. Сайттағы әр модульден соң берілген Quiz парсы тілінде тілдік материалдарды білуге септігін тигізеді ме?
3. Сайттағы әр модульден соң берілетін Quiz-ді орындайсыз ба?
4. Сайттағы әр модульден соң берілген Quiz тапсырмалары сіздің деңгейіңізге сай ма?

4-сур. Quiz тапсырмаларының парсы тілін меңгеруіне және деңгейлеріне сәйкестігі жайындағы сауалнаманың нәтижесі

Тұжырым

Сауалнама нәтижелері көрсеткендей, студенттердің «Persian language online» сайты бойынша хабары бар екені, бірақ оны тек сабақ барысында қолданатыны, бірақ қолданғандар сайттың тиімділігі орасан екендігін, әр модульден соң берілген Quiz тапсырмалары мен тестін орындау арқылы өздерін бағалап, жасаған қателіктерін жөндейтіні, парсы тілінде тілдік материалдарды және сөйлеу тілін меңгеруіне септігін тигізетінін, оны орындау арқылы парсы тілін сауатты меңгеруге жақсы нәтиже беретіні белгілі болды.

Қорытынды

Қорытындылай келе, «Persian language online» сайтындағы диалогтар студенттердің парсыша сөйлеу тілін дамытуға көмектесетінін және көпшілігі өз деңгейлеріне сай материалдарды таңдауға болатыны, парсы тілінің сөйлеу тілін үйретуге ең тиімді сайт екені анықталынды және парсы тілін оқыту үдерісінде кеңінен қолданылып, тілдік материалдарды сауатты үйренуіне, сонымен қатар үйренушілердің танымын кеңейтіп, тілдік, лингвоелтанымдық құзыреттілігінің қалыптасуына, бірнеше дайын диалогтарды тыңдап, кейін өзара студенттер бір-бірлерімен сұқбаттасуға, парсы тілінде сауатты және еркін сөйлеуге мүмкіндіктер беретіні белгілі болды. Сондай-ақ парсы және ағылшын тілдері лексикасын меңгертуге әбден болады. Өйткені тапсырмалар парсы және ағылшын тілдерінде беріледі. Оқу үдерісінде парсы тілін меңгерту барысында «Persian language online» сайты қолданғанда студенттердің деңгейі әлдеқайда өсіп, күнделікті дәстүрлі сабақтардан біраз айырмашылығы байқалды.

Зерттеу барысында парсы тілін оқытуға арналған бірнеше веб сайттар берілді және олардың қызметтері айқындалды. Соның ішінде «Persian language online» сайтының ерекше қызметі таныстырылып, маңыздылығы анықталынды, парсы тіліндегі сөйлесімнің жазылыммен айырмашылықтары айқындалып, дәлелдер мысалдар арқылы берілді.

Сайттағы диалогтарда кездесетін парсы сөйлеу тілінің ерекшеліктеріне баса назар аудару керектігі жайында ескертіледі, егер бұл сайтты күнделікті сабақта немесе кез келген уақытта барлық қызметтерін толық рет-ретімен қолданса, тіл үйренушілердің сөйлеу тілін сауатты үйренуіне көмегі болады және жақсы жетістіктерге жеткізеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

- Babbie E., 1990 — Survey research methods (2 nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning, 1990.-395 бб.
- Vakilifard A. Khodadadian M., 2013 — Tools for Teaching Persian in a Virtual Environment: From Design to Implementation. №2, 2013. 3–23 бб. New education system. [Electronic resource]. Жаңа білім беру жүйесі. [Электронды ресурс]. URL: <https://kk.wikipedia.org/wiki/> (Қаралған күні 18.01.2023).
- Japos G.V., 2013 — Effectiveness of Coaching Interventions Using Grammarly Software and Plagiarism Detection Software in Reducing Grammatical Errors and Plagiarism of Undergraduate Researches// Institutional Research Journal. Vol.1/1, 2013. 97–109 бб.
- Замерченко Н.И., Кузнецов А.В., 2018 — Модель электронного учебника по иностранному языку нового поколения в условиях введения ФГОС и профессионального стандарта педагога. Источник Филологические науки. Вопросы теории и практики Тамбов: Грамота, Ч.2. №1 (179) 2018. 417–419 бб.
- Исабекова Г.Б., Дүйсенова Н.Т., 2022 — Цифрлы білім беру жағдайындағы мектеп пен мұғалімнің құзыреттілігін арттыру мәселесі / Ясауи университетінің Хабаршысы, №4, (126) 2022. -133–143 бб.
- Саясат Н., 2023 — Қазақстандағы білім беру өзгерістер жолында [Электронды ресурс]. URL: https://forbes.kz/blogs/blogsid_262583 (Қаралған күні 27.01.2023).
- Sadykova R.K., 2022 — Effective methods of teaching Persian Language based on new technologie // Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ «Известия-Хабаршысы» журналы №2, (65) 2022. -266–288 бб.

REFERENCES

- Babbie E., 1990 — Survey research methods (2 nd ed.). Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning, 1990. -395 p.
- Vakilifard A. Khodadadian M., 2013 — Tools for Teaching Persian in a Virtual Environment: From Design to Implementation. №2, 2013. Pp.3–23. New education system. [Electronic resource]. URL: <https://kk.wikipedia.org/wiki/> [in Kaz].
- Japos G.V., 2013 — Effectiveness of Coaching Interventions Using Grammarly Software and Plagiarism Detection Software in Reducing Grammatical Errors and Plagiarism of Undergraduate Researches// Institutional Research Journal. Vol.1/1. 2013. Pp.97–109.
- Zamerchenko N.I., Kuznetsov A.V., 2018 — A model of an electronic textbook in a new generation of foreign languages in the context of the introduction of the Federal State Educational Standard and the professional standard of a teacher. Source Philological Sciences. Questions of theory and practice Tambov: Diploma, Part 2. № 1 (179) 2018. Pp.417–419.
- Isabekova G.B., Duisenova N.T., 2022 — The problem of increasing the competence of the school and the teacher in the context of digital education / Bulletin of Yasawi University, № 4, (126) 2022. -Pp.133–143.
- Ahmad Saffar, 2013 — Moqaddam The differences between speaking and writing in teaching Persian speaking skills to non Persian speakers. №2, 2013. -Pp.115-140. [in Persian].
- Sayasat N. — Education in Kazakhstan is on the way of changes [Electronic resource]. URL: https://forbes.kz/blogs/blogsid_262583 [in Kaz].
- Sadykova R.K., 2022 — Effective methods of teaching Persian Language based on new technologie //“Izvestiya” Kazakh Ablai khan University of International Relations and World Languages №2, (65) 2022. Pp. 266–288.

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

**[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)
ISSN 2518–1467 (Online),
ISSN 1991–3494 (Print)**

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Заместитель директор отдела издания научных журналов НАН РК Р. Жәліқызы

Редакторы: М.С. Ахметова, Д.С. Аленов

Верстка на компьютере Г.Д. Жадыранова

Подписано в печать 30.04.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф. 27,5 п.л. Тираж 300. Заказ 1.